

Az Európai Unió vállalkozásfejlesztési forrásainak megoszlása és hatása a gazdaságfejlesztésre regionális szinten

Kiss Livia Benita

Ph.D. hallgató, Pannon Egyetem Georgikon Kar, Vállalatökonómiai és Vidékfejlesztési Tanszék
benita88@vipmail.hu

Absztrakt: A kis- és középvállalkozások képezik a gazdaságunk alapját, ezért alapvető fontosságú támogatásuk. Az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikájának egyik fő prioritási területe a KKV működésének és fejlesztésének patronálása. 2004 és 2013 között 83 368 projekt nyert támogatást, ebből 24 443 pályázatot a Gazdaságfejlesztés Operatív Program keretében, ami 2007-2011 között pénzértékben 638 814 millió Ft-ot jelent. Az első hipotézisünk beigazolódott, hiszen az Európai Unió pályázati forrásainak jelentős része az elmaradott régiók gazdaságfejlesztésére irányult. Bár az egyes konvergencia régiókban növekedett a GDP, így annak egy főre vetített értéke is, azonban a második hipotézisünk nem teljesült, hiszen a regionális különbségek nem mérséklődtek a Közép-Magyarországhoz képest.

Kulcsszavak: KKV, vállalkozásfejlesztési politika, támogatások, függőségi elmélet

1 Bevezetés

„A kisvállalkozások gazdaságunk alapját jelentik. A kisvállalkozások teszik ki vállalkozásaink 99%-át és alkotják a munkahelyteremtés, az innováció és a vagyontöbblet egyik kulcsfontosságú forrását.” – olvashatjuk Erkki Liikanen, EU-főbiztos bevezető gondolatait a Kisvállalkozások Európai Chartájában (2000).

1.1 A téma jelentősége

A kisvállalatok alkotják az európai gazdaság gerincét. Kulcsfontosságú munkahelyforrást jelentenek és üzleti elképzelések táptalajául szolgálnak. Magyarországon is az összes működő vállalkozás 99,9%-át kis- és középvállalkozások (KKV) teszik ki és az elmúlt években folyamatosan nőtt a szektorba tartozó vállalkozások száma. Ha ehhez hozzátesszük, hogy a KKV szektorban dolgozik az összes foglalkoztatott közel háromnegyede, akkor még

inkább érzékelhető e vállalatcsoport gazdasági súlya. A társadalom széles rétegeinek megélhetése, jóléte függ a szektorba tartozó vállalkozások fennmaradásától és teljesítményétől.

Elmondhatjuk tehát, hogy jövőnk alakulásának zálogai a vállalkozások, ezért meghatározó fontosságú a már működő és az újonnan létrejövő vállalkozások támogatása. Európa erőfeszítései az új gazdaság kibontakoztatására csak akkor lehetnek sikeresek, ha a kisvállalkozásokat a teendők sorrendjében előre sorolják. A KKV-k támogatása azonban egy rendkívül komplex és számos formában megvalósuló vállalkozásfejlesztési és gazdaságfejlesztési beavatkozás, valamint valamilyen szinten társadalompolitikai is.

1.2 Célkitűzés

Kutatásom arra irányul, hogy megvizsgáljam, az Európai Unióhoz való csatlakozás eredményeképpen megítélt vállalkozásfejlesztési támogatási források és azok felhasználása milyen hatással volt a hazai vállalkozások helyzetére és azok fejlesztésére. Célom, hogy az egyes tervezési-statisztikai régiók szintjén feltárjam ezeknek a támogatásoknak a mennyiségét és az eloszlását, valamint tanulmányozza, hogy miként sikerült az Európai Unió vállalkozásfejlesztési célkitűzéseit megvalósítani.

1.3 Kutatási kérdések

Tanulmányaim során megtanultam, hogy a függőségi vagy dependencia elmélet a társadalomtudomány egyik elmélete, amely szerint a források áramlása a perifériáról, azaz a szegény és elmaradott államokból a gazdag államok "magjába" tart, az utóbbiakat gazdagítva az előzők rovására (http://hu.termwiki.com/HU/dependency_theory). Ugyanezt levetíthetjük régiós szintre is. Tudjuk, hogy az Európai Unió gazdaságpolitikája és fejlesztési forrásai az elmaradott régiók felzárkóztatására irányulnak.

Ezen elméletet és megállapítást figyelembe véve tettem fel kutatási kérdéseimet és határoztam meg az alapfeltevéseimet. Mennyiben sikerült megvalósulnia annak a célkitűzésnek, hogy a leszakadt, hátrányos helyzetű, elmaradott régiókat a pályázati támogatások révén felzárkóztassák? Valóban több pályázati forrás jutott ezekbe a régiókba? Miként alakul az egyes régiók gazdasági súlya és szerepe? Eredményes volt-e az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikája?

1.4 Hipotézisek

A témában való alaposabb tájékozódás után a következő kutatási hipotéziseket fogalmaztam meg:

1. *A gazdaságilag elmaradott régiókba irányult a pályázati források jelentősebb része.*
2. *A felhasznált pályázati források hozzájárultak az elmaradott régiók felzárkóztatásához.*

A felállított hipotéziseimet szekunder adatok felhasználásával végzett elemzés segítségével igazolom vagy cáfolom meg.

2 Szakirodalmi áttekintés

2.1 A vállalkozások gazdaságban betöltött szerepe

A társadalmi és gazdasági fejlődés biztosítékait a különböző vállalkozások jelentik. Ezek állítják elő a különböző termékeket és szolgáltatásokat, amelyek az egyre növekvő fogyasztói igények kielégítésére szolgálnak. Nyilvánvaló, hogy fontos szerepet töltenek be az egyik legfontosabb gazdasági erőforrás, a munkaerő foglalkoztatásában. A vállalkozások adóbefizetésük révén hozzájárulnak a központi költségvetés bevételeihez, ezért a közfeladatok megoldásának, ellátásának színvonala is jelentős mértékben függ a számuktól és az eredményességüktől. Sikeres működésük következménye a gazdasági növekedés, a jövedelmek gyarapodása, a foglalkoztatottság javulása. Ezeknek a tényezőknek az együttes hatása pedig az életszínvonal emelkedésében mutatkozik meg.

2.2 Vállalkozásfejlesztés hazánkban és az Európai Unióban

A hazai vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatban az Európai Unió és az OECD ajánlásai bírnak a legnagyobb jelentőséggel. Ezek a dokumentumok szakmailag megfelelően hangsúlyozzák a mikro, a kis- és középvállalkozások jelentőségét és támogatásuk szükségességét. Az európai integrációs közösség számára az 1980-as évek elejére vált nyilvánvalóvá ezen vállalkozások társadalmi és egyben gazdasági relevanciája, elsősorban foglalkoztatási és innovációs szerepüknek döntő jelentősége (Román, 1999).

A Maastrichti Szerződés (1992) már előírta a KKV-k közösségi szinten történő támogatását és versenyképességük javítását, mely önmagában is önálló közösségi szintű politikát alkot (Schifner 2003).

Az Európai Unió vállalkozásfejlesztésében meghatározó a Kisvállalkozások Európai Chartája, amelyet 2000 júniusában fogadtak el. Ez a dokumentum azért is meghatározó fontosságú, mert kijelöli és meghatározza azokat a beavatkozási területeket, ahol a legtöbbet lehet tenni a vállalkozásokért (Dezsériné, 2001)

A következő mérföldkő a vállalkozások helyzetének kedvezőbbé tételében 2003-ban volt, amikor kiadták az ún. „Vállalkozások Euróban” Zöld Könyvet, amellyel a vállalkozások érdekében tett erőfeszítések fokozását kívánták elősegíteni. A Könyv egyértelműen megfogalmazza, hogy mely szinteken lehet többet tenni a vállalkozások ösztönzésért (Román, 2003).

Mindezek hatására az utóbbi években egyre nagyobb figyelem irányult a vállalkozástudományok nevezett tevékenységekre, melyeket alapvetően az új vállalatok alapításának és fejlődésének kutatásával azonosítanak. A vállalkozástudomány előtérbe kerülésével számos gazdaságpolitikai beavatkozás és konkrét támogatás elengedhetlen elemévé vált a vállalkozóvá válás elősegítése (Gnyawali – Fogel, 1994).

A vállalkozásfejlesztésnek három fő területét (1. ábra) különbözteti meg Lengyel (2003). Ezek a fő területek pedig a következők: a központi kormányzat gazdaságpolitikája, az egyedi vállalati támogatások, valamint a helyi üzleti környezet minőségének javítása.

1. ábra
A vállalkozásfejlesztés fő területei
Forrás: Lengyel (2003)

2.2.1 Az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikája

Az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikája a kis- és középvállalkozások fejlődését elősegítő környezet megteremtését célozza az Unió egészének területén. E cél elérése érdekében többéves programok kerültek kidolgozásra, melyek mindegyike egy sor, a KKV-kat támogató intézkedést tartalmaz.

Az Európai Tanács 2000. december 20-i határozata tartalmazza a vállalkozásfejlesztés sarkalatos pontjait (EC, 2000b). A KKV-k helyzetének javítására 5 kiemelt célterületen konkrét lépéseket fogalmaztak meg, így növelve a versenyképességüket és a foglalkoztatásban betöltött szerepüket:

1. Vállalati versenyképesség és növelés fokozása egy tudásalapú, nyitott gazdaságban.
2. Vállalkozások ösztönzése.
3. Az üzleti adminisztrációs és szabályozási környezet egyszerűsítése és szabályozása, különösen a kutatás, az innováció és a vállalkozások létrehozásának ösztönzésében.
4. A finanszírozási környezet javítása.
5. A könnyebb hozzáférési lehetőség biztosítása a Közösség támogatási szolgáltatásaihoz, programjaihoz és hálózataihoz, valamint ezen lehetőségek koordinációjának javítása.

A KKV-k helyzetének javítására tett erőfeszítések ellenére a vállalkozásokkal kapcsolatban továbbra is problémák voltak az európai gazdaságban, ezért létrehozták a Versenyképesség és Innovációs Keretprogramot, amely a 2007-2013 közötti programozási periódus meghatározó jelentőségű dokumentuma lett. Olyan világos célokat fogalmaztak meg, melyek tudatosan szolgálják az európai gazdaság fejlődését.

Hazánk vállalkozásfejlesztési politikát nem tárgyalom a tanulmányban, hiszen mint már korábban megjegyzést tettem rá, a hazai vállalkozásfejlesztéssel kapcsolatban az Európai Unió és az OECD ajánlásai bírnak a legnagyobb jelentőséggel, irányadóként szolgálnak.

3 Kutatási modell és módszertan

A feltáró kutatások elsősorban arra irányulnak, hogy a kutatási kérdéskört mind jobban megismerjük, azonosítsuk a mérésre kerülő válaszokat, megfogalmazzuk a hipotézist (Lehota, 2001). Ezt a módszert általában akkor alkalmazzuk, ha szükséges a probléma pontosabb meghatározása, vagy azonosítani kell a lehetséges intézkedéseket. Célja a kutatással kapcsolatos probléma megismerése azzal a céllal, hogy a kutató részleteiben is megértse.

További céljai:

- a probléma meghatározása vagy a probléma pontosabb értelmezése,
- a cselekvési lehetőségek azonosítása,
- hipotézisek felállítása,
- a változók és a közöttük lévő kapcsolatok meghatározása további vizsgálatok céljából,
- a probléma megközelítéséhez áttekintés szerzése,
- a további kutatások számára prioritások megállapítása.

A feltáró kutatás alkalmazhatósága:

- Ha a kutatás folytatásához szükséges kellő ismerettel nem rendelkezünk.
- Rugalmas és módszertanilag változatos.
- A kiválasztott minta kicsi és nem reprezentatív.
- Az információszükségletet meghatározása nagy vonalakban történik.
- A primer adatok kvalitatívak és ennek megfelelően kerülnek elemzésre.
- Alkalmazható, ha még részletesebben kívánunk betekinteni az adott problémába, a végső álláspontunk kialakítása előtt.
- A kutatás fókusza folyamatosan változhat, ahogy egyre újabb és újabb szempontokat fedeznek fel.

A feltáró kutatás módszerei a szakértői megkérdezés, a próbakérdezés, a szekunder adatok és a kvalitatív kutatás. Ezek közül a szekunder adatokat alkalmaztam.

4 Eredmények és értékelés

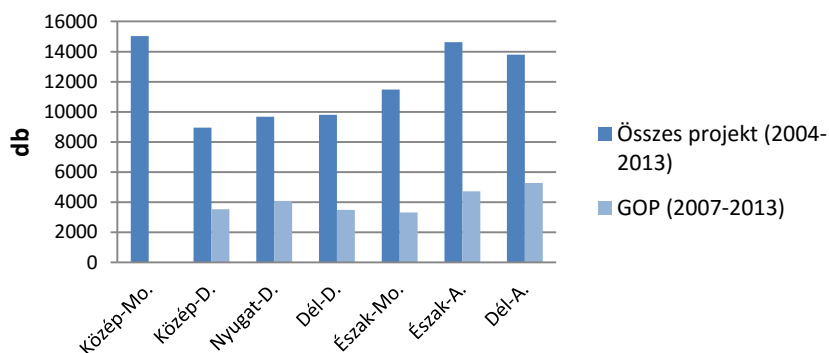
4.1 Európai Unió támogatások a vállalkozásfejlesztésben

Mint ahogy már a bevezetésben írtam, a KKV-k támogatása egy rendkívül komplex és számos formában megvalósuló vállalkozásfejlesztési és gazdaságfejlesztési beavatkozás. Az Európai Unió többféle formában biztosít támogatást számukra. Ezek lehetnek különféle támogatások, hitelek, illetve bizonyos speciális esetekben garanciák is. A támogatásokhoz közvetlenül vagy nemzet/regionális szinten kezelt programokon keresztül lehet hozzájutni.

A 2. ábra szemlélteti, hogy a hét tervezési-statisztikai régiókban miként alakult az Európai Unió által támogatott pályázatok száma. Látható, hogy a Közép-Magyarország, az Észak-Alföld és a Dél-Alföld régió jelentősen kiemelkedik, hiszen ezekben a régiókban külön-külön 14 000-15 000 pályázatot támogatott az Európai Unió.

A támogatási források közül a Gazdaságfejlesztés Operatív Programot (GOP) vettem górcső alá, ami az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) hat

konvergencia régióra kiterjedő ágazati operatív programja. A GOP fő célja a magyar gazdaság tartós növekedésének elősegítése, a produktív szektor versenyképességének és a tartós növekedési tényezőknek az erősítése révén (http://eupalyazatiportal.hu/gop_programleiras/).

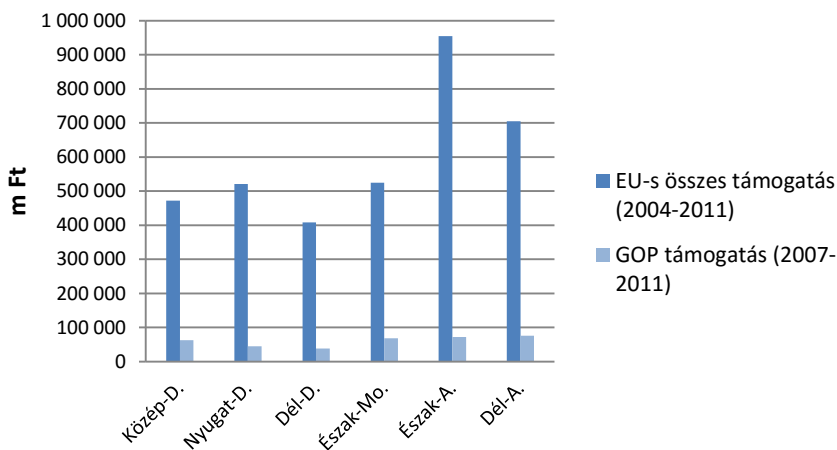

2. ábra

Támogatott pályázatok száma (db)

Forrás: Magyarország Kormánya és a TEIR statisztikai adatai alapján saját szerkesztés

Ha pénzben kifejezve vizsgáljuk a hat konvergencia régió támogatott pályázatainak jelentőségét (3. ábra), láthatjuk, hogy a források eloszlása hasonló képet tár elénk, mint a nyertes pályázatok számának a megoszlása.

3. ábra

Pályázatok támogatása pénzben (m Ft)

Forrás: TEIR statisztikai adatai alapján saját szerkesztés

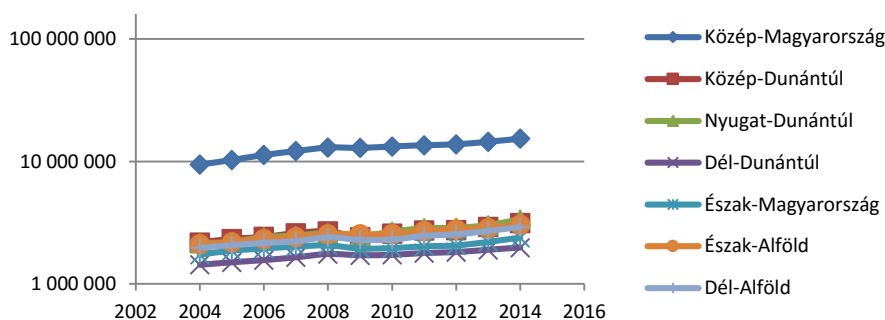
A beruházások nagyságát Közép-Magyarországon a szolgáltatási szektor szereplői, a többi régióban alapvetően az ipari szervezetek által megvalósított fejlesztések határozzák meg. Közép- és Nyugat-Dunántúl, valamint Észak-Magyarország kivételével minden térségben a beruházások nagyobb hányadát a kis- és középvállalkozások eszközölték.

A dunántúli régiókban és Észak-Magyarországon a KKV-k beruházásainak többsége az ipar, a Nyugat-Dunántúlon emellett a kereskedelem és a turizmushoz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztését szolgálta, mivel a négy országgal határos elhelyezkedés és a változatos vonzerő miatt az idegenforgalom és a hozzá kapcsolódó szolgáltatások szerepe kiemelkedő. Az agráriumban is valósult meg beruházások, kiemelkedően a Dél-Dunántúlon, Dél-Alföldön, illetve Észak-Alföldön (KSH, 2013).

4.2 A támogatások hatása a régiók gazdasági helyzetére

A vállalkozások alapvető szerepet töltenek be a gazdasági folyamatokban és az értékteremtésben, tevékenységük befolyásolja az ország teljesítményét, ugyanis a bruttó hazai termékhez meghatározó részben járulnak hozzá, munkaadóként pedig széles körű társadalmi, gazdasági befolyásoló erejük van. A bruttó hazai termék előállításában nyilvánvaló, hogy a vállalkozáskategóriák között a nagyvállalatok hozzájárulása a legmagasabb, összességében azonban a kis- és középvállalkozói szektor biztosítja a GDP több mint felét az Európai Unióban, így hazánkban is.

A 4. ábra a régiók bruttó hazai termékének alakulását mutatja be 2004-2014 között logaritmikus skálán ábrázolva, hogy jól érzékelhető legyen a különbség a régiók között. A Közép-Magyarországi régió messze kiemelkedik a többi régiókhöz képest a 15 155 193 m Ft-os GDP-jével 2014-ben.

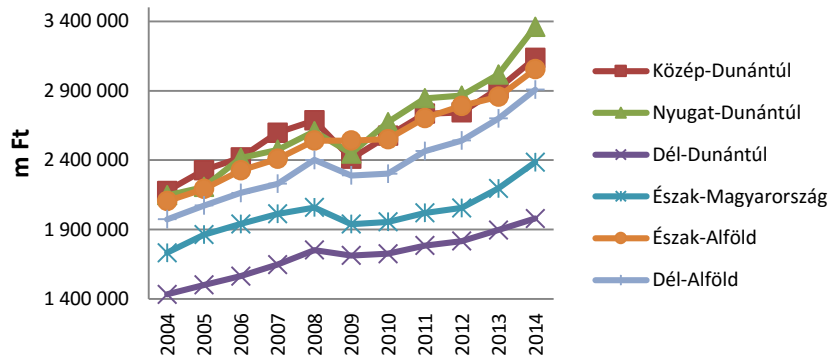
4. ábra

GDP alakulása az egyes régiókban logaritmikus skálán

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

A rangsorban következő Nyugat-Dunántúli régió csak 1/5 részét termeli meg ennek az értéknek (5. ábra). A harmadik pozíciót a közép-Dunántúli régió foglalja el, viszont az Észak-Alföldi régió sem sokkal maradt le ettől. Az utolsó helyen a Dél-Dunántúli régió áll 1 979 387 m Ft-os GDP-jével.

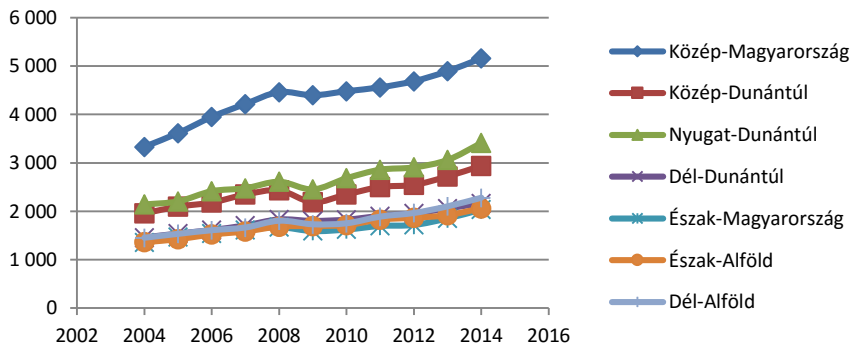

5. ábra

GDP alakulása az egyes régiókban

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Ha az egy főre jutó GDP alakulását vesszük szemügyre szintén logaritmusos skálán alkalmazva (6. ábra), hasonló tendenciát figyelhetünk meg, hiszen az első három hely a GDP alakulásának megfelelően alakult: 1. Közép-Magyarország 5 162 e Ft, 2. Nyugat-Dunántúl 3 414 e Ft és 3. Közép-Dunántúl 2 941 e Ft. Látható azonban, hogy a többi régiók között már nem számottevő a különbség.

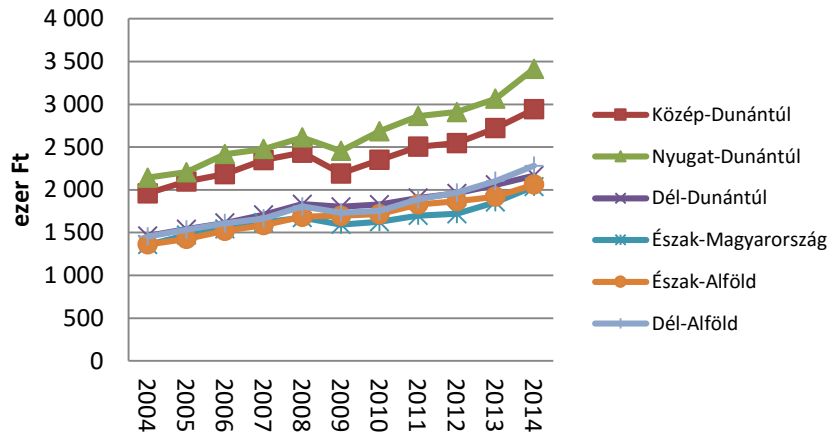

6. ábra

Az egy főre jutó GDP alakulása az egyes régiókban logaritmusos skálán

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Megfigyelhetjük a 7. ábrán, hogy a hat konvergencia régió az egy főre jutó GDP értékeinek tekintetében két csoportot alkot. Az egyik csoportot a Közép-Dunántúl és a Nyugat-Dunántúl, míg a másikat a többi 4 régió képezi.

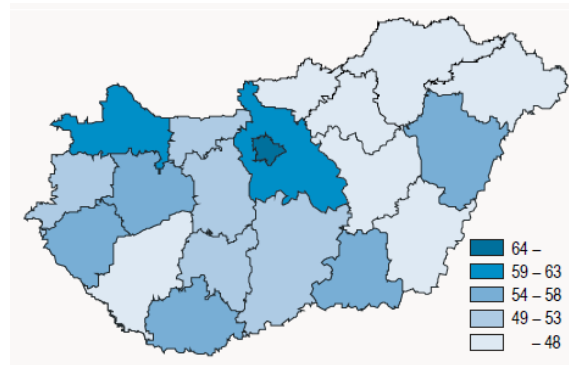
7. ábra

Az egy főre jutó GDP alakulása az egyes régiókban

Forrás: KSH adatok alapján saját szerkesztés

Az árbevételből származtatott bruttó hozzáadott érték jelzi a gazdálkodás eredményességét, ami a gazdasági fejlődés egyik alappilléret képezi. A működés fenntarthatóságához az eszközök folyamatos megújítására, korszerűsítésére is szükség van, így a beruházások volumene jelentős hatást gyakorol a szervezetek jövőbeni eredményességére, egy-egy térség fejlődésére.

Az 1000 lakosra jutó működő vállalkozások számát (8. ábra) szemlélteti a térkép megyénként. 2013-ban 579 579 működő vállalkozást regisztráltak az országban. Ennek több mint 41 %-a (240 062), a Közép-Magyarországi régióban működött, itt is jött létre a legtöbb új vállalkozás is. Legkevesebb vállalkozás (46 691) a Dél-Dunántúli régióban és az Észak-Magyarországban üzemelt.

8. ábra

Vállalkozói aktivitás 2013

Forrás: KSH Statisztikai Tükör 2015/44, Vállalkozások demográfiája 2013

Komlósi és tsai (2014) regionális szintű elemzése is megmutatta, hogy Közép-Magyarország messze jobb pozíciót foglal el a vállalozási teljesítmény tekintetében, mint a többi magyar régió. A működő tőke beáramlás csökkenésével nem zárható ki a két fejlettebb régió (Nyugat-Dunántúl és Közép-Dunántúl) gazdasági növekedésének lassulása és a meglévő regionális különbségek konzerválódása sem.

Az utóbbi években a regionális és nemzeti fejlesztéspolitika érdeklődésének előterébe került a vállalozási tevékenységet regionális szinten befolyásoló tényezők vizsgálata. Bár az Európai Unió kiemelt célja a regionális egyenlőtlenségek csökkentése, a jelentős erőfeszítések ellenére a regionális különbségek több ország esetében még növekedtek is. A regionális fejlesztéspolitikai döntéshozók számára azonban jó hír, hogy a vállalozási teljesítmények regionális mozgatórugóiban megmutatkozó különbségek a regionális egyenlőtlenségek magyarázatául szolgálhatnak és így szakpolitikai eszközökkel befolyásolhatók.

Összegzés

Az Európai Unió vállalkozásfejlesztési politikájának egyik fő prioritási területe a KKV működésének és fejlesztésének patronálása. 2004 és 2013 között 83 368 projekt nyert támogatást, ebből 24 443 pályázatot a Gazdaságfejlesztés Operatív Program keretében, ami 2007-2011 között pénzértékben 638 814 millió Ft-ot jelent.

Az Eurostat adatai fényesen bizonyítják a függőségi elmélet igazát, a centrum és periféria létét az Európai Unión belül. Elég egy pillantás a statisztikai idősorokra, hogy meggyőzzön bennünket: a folyamatok nem az egységesülés, hanem a differenciálódás, az ellentétek kiéleződése irányába mennek (Lóránt 2011).

Az első hipotézisünk beigazolódott, hiszen az Európai Unió pályázati források jelentős része az elmaradott régiók gazdaságfejlesztésére irányult. Bár az egyes konvergencia régiókban növekedett a GDP, így annak egy főre vetített értéke is, azonban a második hipotézisünk nem teljesült, hiszen a regionális különbségek nem mérséklődtek a Közép-Magyarországhoz képest.

A vállalkozásoknak tehát meghatározó szerepük van a gazdaságfejlesztésben, hiszen az új vállalkozások létrehozása, illetve a működő vállalatok a gazdasági növekedés egyik legfőbb motorját képezik. Ezért kiemelt fontosságú mindennemű támogatásuk.

Felhasznált irodalom

- [1] Dezsériné Major M. (2001): A kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika hangsúlyeltolódásai az EU-ban és Magyarországon. Európai Tükör 6., 54-75.o.
- [2] EC (2000b): Communication from the Commission Challenges for Enterprise Policy in the Knowledge-driven Economy. Proposal for a Council Decision on a Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship (2001-2005). Com (2000) 256 final. Commission of the European Communities, Brussels
- [3] Gnyawali, D.R. - Fogel, D.S. (1994): Environments for entrepreneurship development: dimensions and research implications. Entrepreneurship Theory and Practice, 43-62.o.
- [4] Kisvállalkozások Európai Chartája. Vállalkozásfejlesztési kiadványok (2000)
<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/2148/attachments/1/translations/hu/renditions/native> Letöltés ideje: 2016.01.29.
- [5] Komlósi É. – Szerb L. – Ács J.Z. – Ortega-Argilés R. (2014): A vállalkozási tevékenység regionális különbségei Magyarországon a regionális vállalkozási és fejlődési index alapján. Közgazdasági Szemle, LXI. évf. március
- [6] Központi Statisztikai Hivatal (2013): A vállalkozások regionális sajátosságai
- [7] Központi Statisztikai Hivatal: Vállalkozások demográfiája 2013. Statisztikai Tükör 2015/44
- [8] Lehota J. (2001): Marketingkutató az agrárgazdaságban. Mezőgazdasági Kiadó, Bp.

- [9] Lengyel I. (2003): Verseny és területi fejlődés: térségek versenyképessége Magyarországon. JATEPress, Szeged
- [10] Lóránt K. (2011): Az európai Unió pénzzivattyúról. Centrum és periféria a gazdaságpolitikában. <http://www.pannon-info.hu/index.php/oekologia/156-loran-karoly-koezgazdasz-az-unios-penzzivattyurol> Letöltés ideje: 201.03.15.
- [11] Román Z. (1999): A kis- és középvállalatok az EU-csatlakozás tükrében. Európai Tükör. Műhelytanulmányok 51.
- [12] Román Z. (2003): Vállalkozás Európában. Bővülő Európa 2., 114-130.o.
- [13] Schifner M. (2003): Vállalkozásfejlesztés az Európai Unióban, Európai füzetek sorozat 10., MEH Kormányzati Stratégiai Elemző Központ és Külügyminisztérium, Bp.
- [14] http://eupalyazatiportal.hu/gop_programleiras/, Letöltés ideje: 2016.02.19
- [15] http://hu.termwiki.com/HU/dependency_theory, Letöltés ideje: 2016.02.19

Vállalkozásfejlesztés a XXI. században
Budapest, 2016